

อัตราการคงอยู่ในระบบการบำบัดรักษาแบบระยะยาวอย่างต่อเนื่องของผู้ป่วยใช้สารเสพติด กลุ่มชาติพันธุ์ โรงพยาบาลแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

Long-term Retention Rate of Drug Abuse Patients in Ethnic Groups at Mae Fah Luang Hospital, Chiang Rai Province.

ดิษยพงศ์ รีรักษ์¹Disayapong Reeruck¹

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับอัตราการคงอยู่ในระบบการบำบัดรักษาแบบระยะยาวอย่างต่อเนื่องของผู้ป่วยใช้สารเสพติดกลุ่มชาติพันธุ์ โรงพยาบาลแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ซึ่งมีรูปแบบงานวิจัยเป็นการศึกษาย้อนหลัง (Retrospective cohort study) ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา คือ ข้อมูลเวชระเบียนของผู้ป่วยใช้สารเสพติดกลุ่มชาติพันธุ์ในระบบการบำบัดรักษาของโรงพยาบาลแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ระหว่าง พ.ศ. 2563 ถึง พ.ศ. 2566 รวมเป็นระยะเวลา 4 ปี มีทั้งหมด 2,232 ราย โดยมีรายละเอียดของข้อมูลประกอบด้วย เพศ อายุ และความถี่ในการเข้ารับบริการ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ

จากการศึกษา พบว่า อัตราการคงอยู่ในระบบการบำบัดรักษาแบบระยะยาวอย่างต่อเนื่องของผู้ป่วยใช้สารเสพติดกลุ่มชาติพันธุ์ โรงพยาบาลแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ในช่วง ปี พ.ศ. 2563 – 2566 มีทั้งหมดจำนวน 2,232 ราย เมื่อจำแนกเป็นมีผู้ป่วยคงอยู่ในระบบระยะยาวอย่างต่อเนื่องที่มากกว่า 5 ปี มีมากถึงร้อยละ 72 ซึ่งผู้ป่วยส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุอยู่ช่วงระหว่าง 46 - 60 ปี และมีความถี่ในการเข้ารับบริการ 1 - 3 วันต่อสัปดาห์มากที่สุด และเมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนการเพิ่มขึ้น พบว่า จำนวนผู้ป่วยมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น คิดเป็นร้อยละ 50 ในปี พ.ศ. 2566 ในขณะเดียวกันก็ไม่มีการคงอยู่ในระบบเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 1.53 ต่อปี

คำสำคัญ: กลุ่มชาติพันธุ์, ผู้ป่วยใช้สารเสพติด, ระบบการบำบัดรักษาแบบระยะยาวอย่างต่อเนื่อง, อัตราการคงอยู่

¹ นักสาธารณสุขปฏิบัติการ โรงพยาบาลแม่ฟ้าหลวง.

ABSTRACT

This study is Long-term Retention Rate of Drug Abuse Patients in Ethnic Groups at Mae Fah Luang Hospital, Chiang Rai Province. The research format is a retrospective study. (Retrospective cohort study) The data used in the study were medical records of ethnic drug-using patients in the treatment system of Mae Fah Luang Hospital, Chiang Rai Province, between 2020 and 2023, included. For a period of 4 years, there were a total of 2,232 cases. the details of the information include gender, age, and frequency of receiving services. The statistics used to analyze the data are Frequency distribution and percentage values

From the study, it was found that the rate of continued retention in the long-term treatment system among ethnic drug users was Mae Fah Luang Hospital, Chiang Rai Province, during the years 2020 - 2023, has a total of 2,232 cases. When classified as having patients continuously in the long-term system for more than 5 years, there are as many as 72 percent. the majority of patients are male. They are between 46 -60 years old and have the highest frequency of receiving services 1-3 days per week. And when comparing the proportion of increase, it was found that the number of patients tends to increase. accounting for 50 percent in 2023. At the same time, retention in the system increases by an average of 1.53 percent per year.

Keywords: Ethnic Groups, Drug Abuse Patients, Retention Rate, Long-term

บทนำ

ปัจจุบันสถานการณ์ การแพร่ระบาดของ ยาเสพติดยังคงมีความรุนแรงต่อเนื่อง ส่งผลให้จำนวน ผู้เข้ารับการรักษาที่มีจำนวนมาก จากสถิติผู้เข้ารับ การบำบัดรักษาทุกระบบทั้งระบบสมัครใจ ระบบบังคับ บำบัดและระบบต้องโทษทั่วประเทศ พบว่า ข้อมูล การบำบัดรักษาผู้เสพยาเสพติดในสถานบริการภาครัฐ ระดับประเทศ ในปีงบประมาณ 2565 มีผู้เข้ารับ การบำบัดรักษายาเสพติดในระดับประเทศ จำนวน 205,763 ราย เขตสุขภาพที่ 1 จำนวน 16,550 ราย และจังหวัดเชียงราย จำนวน 4,100 ราย¹

การบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดมี 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ขั้นเตรียมการก่อนรักษา (pre-admission) ขั้นตอนที่ 2 ขั้นบำบัดด้วยยา (detoxification) ขั้นตอนที่ 3 ขั้นฟื้นฟูสมรรถภาพ (rehabilitation) และขั้นตอนที่ 4 ขั้นติดตามหลังการรักษา (aftercare) ซึ่งขั้นตอน ติดตามการรักษามีความสำคัญคือเป็นขั้นตอนติดตาม ดูแลผู้ที่ผ่านการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพตามกำหนด ให้สามารถปรับสภาพตนเองให้อยู่บนเส้นทาง การหยุดใช้ยาเสพติดโดยให้การดูแล ช่วยเหลือแนะนำ ป้องกันการกลับไปเสพติดซ้ำ ซึ่งเป็นการเสริมสร้าง

และเป็นการกำลังใจให้ผู้ผ่านการบำบัดรักษาและครอบครัว โดยกระทรวงสาธารณสุขมีการกำหนดมาตรฐาน การติดตามดูแลผู้ป่วยต่อเนื่องตลอดระยะเวลา 1 ปี โดยมีการติดตาม นัดหมายเป็นระยะๆ จำนวน 7 ครั้งใน สัปดาห์ที่ 2 สัปดาห์ที่ 4 เดือนที่ 2, 3, 6, 9 และเดือนที่ 12 อย่างไรก็ตามกลับพบว่า ผู้ป่วยที่ผ่านการบำบัดรักษา ครบตามกำหนดทั้งผู้ป่วยในและผู้ป่วยนอก เมื่ออยู่ใน ขั้นตอนติดตามการรักษา จะไม่มาติดตามการรักษาครบ ตามนัดหมาย จะมาเพียง 1 - 2 ครั้งเท่านั้น คือในช่วง 1 เดือนแรก ซึ่งจากสถิติการรับบริการติดตามการรักษา ในเดือนเมษายนถึงกันยายน 2566 สถาบันบำบัดรักษา และฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดแห่งชาติบรมราชชนนีพบว่า ในช่วง 3 เดือนของการติดตามการรักษา ผู้ป่วยมีการ drop out จำนวนมากและออกจากระบบการบำบัดรักษา ประมาณร้อยละ 70.0 ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมา กระทรวง สาธารณสุขจึงให้ความสำคัญในการติดตามการรักษา การเลิกยาเสพติดระยะต้น โดยกำหนดตัวชี้วัดของผู้ป่วย ที่บำบัดครบตามเกณฑ์ที่กำหนดของแต่ละระบบ สามารถ หยุดเสพต่อเนื่องหลังจำหน่ายจากการบำบัดรักษา 3 เดือน (remission rate)²

จากข้อมูลผู้เข้าบำบัดรักษาที่เข้าสู่ระบบจะพบสัดส่วนผู้เสพยาใหม่ ถึงร้อยละ 70.34 ไม่นับรวมผู้เสพยาจำนวนมาก ที่ยังไม่เข้าสู่ระบบการบำบัดรักษา หลบซ่อนไม่แสดงตัว จนเกิดภาวะการเสพติดซ้ำ ซึ่งจะส่งผลต่ออาการทางจิตเวช จากยาเสพติด ข้อมูลจากระบบการบำบัดรักษา ยาเสพติด (บสต.) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 มีผู้เข้ารับการบำบัดรักษา ยาเสพติด 155,500 ราย และขยายเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ³ จังหวัดเชียงรายมีพื้นที่ชายแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านได้แก่ประเทศเมียนมา และสาธารณประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นเส้นทางลำเลียง เป็นแหล่งพื้นที่พักยา และเป็นพื้นที่แพร่ระบาดของยาเสพติด โดยในพื้นที่อำเภอแม่ฟ้าหลวงยังพบปัญหายาเสพติดในทุกกลุ่มวัย ซึ่งส่งผลกระทบต่อตัวผู้ป่วยเอง ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ ต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ซึ่งผู้ป่วยที่ได้รับการบำบัด รักษาในอำเภอจะเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งหมด ในปัจจุบันมีผู้ป่วยเข้ารับการบำบัด รักษา จำนวนมากเป็นผู้ป่วยที่ใช้ เฮโรอีน ผีน และยาบ้า ซึ่งการบำบัดรักษาในอำเภอแม่ฟ้าหลวง ผู้ป่วยสามารถเข้ารับบริการบำบัด รักษาได้ที่โรงพยาบาลแม่ฟ้าหลวง โดยโรงพยาบาลมีระบบให้บริการในการบำบัด รักษา ผู้ป่วยยาและสารเสพติดในทุกระยะ ตั้งแต่ระยะฉุกเฉินเร่งด่วน ระยะต่อเนื่อง และระยะยาว สามารถบำบัดฟื้นฟูได้ โดยมีการปรับลดสัดส่วนและศักยภาพให้เหมาะสมกับบริบทสภาพปัญหา มีการแพทย์สนับสนุนองค์ความรู้ทางวิชาการ ให้คำปรึกษา เป็นพี่เลี้ยง รวมทั้งรับส่งต่อในกรณีที่เกินศักยภาพของโรงพยาบาลชุมชนมายังโรงพยาบาลเฉพาะทางส่งผลให้สามารถช่วยบรรเทาปัญหาความรุนแรงจากยาเสพติดของประเทศให้ลดลง²

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่า การเข้ารับการบำบัดรักษาเป็นการเพิ่มโอกาสให้ผู้ป่วยสามารถกลับไปใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างปกติสุข ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจทำการศึกษาอัตราการคงอยู่ในระบบการบำบัดรักษาแบบระยะยาวอย่างต่อเนื่องของผู้ป่วยใช้สารเสพติดกลุ่มชาติพันธุ์ โรงพยาบาลแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย เพื่อนำผลการศึกษาไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนการศึกษาขั้นต่อไป เพื่อหาแนวทางแก้ไขที่สามารถไปใช้กำหนดเป็นแนวทางการบริหารจัดการกระบวนการบำบัดรักษาให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ และเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้ผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติดในระบบการบำบัดรักษาแบบระยะยาว

อย่างต่อเนื่องประสบความสำเร็จในการเลิกยาเสพติดได้อย่างถาวรได้ในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาอัตราการคงอยู่ในระบบการบำบัดรักษาแบบระยะยาวอย่างต่อเนื่องของผู้ป่วยใช้สารเสพติดกลุ่มชาติพันธุ์ โรงพยาบาลแม่ฟ้าหลวงจังหวัดเชียงราย

วิธีดำเนินการศึกษา

ในการศึกษาค้นครั้งนี้เป็นการศึกษาย้อนหลัง (Retrospective cohort study) มีการค้นคว้าและเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลสถิติผู้ป่วยในฐานข้อมูลเวชระเบียนของโรงพยาบาล

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ข้อมูลของผู้ป่วยใช้สารเสพติดกลุ่มชาติพันธุ์ในระบบการบำบัดรักษาของโรงพยาบาลแม่ฟ้าหลวงจังหวัดเชียงราย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563 ถึง พ.ศ. 2566 รวมเป็นระยะเวลา 4 ปี มีทั้งหมด 2,232 ราย⁴

เกณฑ์การคัดตัวอย่างเข้าร่วมโครงการวิจัย

1. ข้อมูลเวชระเบียนของผู้ป่วยใช้สารเสพติดในระบบการบำบัดรักษาของโรงพยาบาลแม่ฟ้าหลวงจังหวัดเชียงราย ทั้งเพศหญิงและเพศชาย ที่เข้ารับบริการบำบัดรักษา โรงพยาบาลแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย มากกว่า 5 ครั้งต่อปี

เกณฑ์การคัดตัวอย่างออกจากโครงการวิจัย

1. ข้อมูลเวชระเบียนของผู้ป่วยใช้สารเสพติดในระบบการบำบัดรักษาของโรงพยาบาลแม่ฟ้าหลวงจังหวัดเชียงราย ทั้งเพศหญิงและเพศชาย ที่เข้ารับบริการบำบัดรักษา โรงพยาบาลแม่ฟ้าหลวงจังหวัดเชียงราย ต่ำกว่า 5 ครั้งต่อปี

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

1. ใช้ข้อมูลเวชระเบียนของผู้ป่วยใช้สารเสพติดกลุ่มชาติพันธุ์ในระบบการบำบัดรักษาของโรงพยาบาลแม่ฟ้าหลวงจังหวัดเชียงราย ระหว่าง พ.ศ. 2563 ถึง พ.ศ. 2566 รวมเป็นระยะเวลา 4 ปี มีทั้งหมด 2,232 ราย โดยมีรายละเอียดของข้อมูลประกอบด้วย เพศ อายุ และความถี่ในการเข้ารับบริการ เป็นเครื่องมือในการศึกษา

2. ดำเนินการรวบรวมข้อมูล โดยใช้ตัวเลขจำนวนสถิติผู้ป่วยในข้อมูลเวชระเบียนโรงพยาบาลแม่ฟ้าหลวงจังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นผู้ป่วยใช้สารเสพติดในระบบการบำบัดรักษาของโรงพยาบาลแม่ฟ้าหลวง รวบรวมข้อมูลระหว่างปี พ.ศ. 2563 – 2566

3. ทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยสถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ และตีความความหมายของข้อมูล

ผลการศึกษา

ข้อมูลผู้ป่วยใช้สารเสพติดกลุ่มชาติพันธุ์

โรงพยาบาลแม่ฟ้าหลวงจังหวัดเชียงราย พ.ศ. 2563–2566

ตารางที่ 1 จำนวนผู้ป่วยใช้สารเสพติดกลุ่มชาติพันธุ์โรงพยาบาลแม่ฟ้าหลวงจังหวัดเชียงราย พ.ศ. 2563 – 2566

ปี พ.ศ.	ผู้ป่วยทั้งหมด		ผู้ป่วยที่รักษาต่อเนื่อง (เข้ารับรักษามากกว่า 5 ครั้ง/ปี)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
พ.ศ. 2563	548	24.6	352	64.2
พ.ศ. 2564	507	22.7	359	70.8
พ.ศ. 2565	449	20.1	367	81.7
พ.ศ. 2566	728	32.6	529	72.6
รวม	2,232	100.0	1,607	72.0

จากตารางที่ 1 พบว่า จำนวนผู้ป่วยใช้สารเสพติดกลุ่มชาติพันธุ์ที่ได้รับการบำบัดรักษาโรงพยาบาลแม่ฟ้าหลวงจังหวัดเชียงราย ในช่วง พ.ศ. 2563 – 2566 มีทั้งหมดจำนวน 2,232 ราย เมื่อจำแนกตามเกณฑ์การรักษาต่อเนื่อง พบว่า มีผู้ป่วยคงอยู่ในระบบ จำนวน

1,607 ราย คิดเป็นร้อยละ 72.0 และผู้ป่วยที่ออกจากระบบจำนวน 625 ราย คิดเป็นร้อยละ 28.0

ข้อมูลพื้นฐานผู้ป่วยใช้สารเสพติดกลุ่มชาติพันธุ์ในระบบการบำบัดรักษาแบบระยะยาวอย่างต่อเนื่องของโรงพยาบาลแม่ฟ้าหลวงจังหวัดเชียงราย

ตารางที่ 2 จำนวนผู้ป่วยใช้สารเสพติดกลุ่มชาติพันธุ์ในระบบการบำบัดรักษาแบบระยะยาวอย่างต่อเนื่องจำแนกตามเพศ

เพศ	พ.ศ. 2563		พ.ศ. 2564		พ.ศ. 2565		พ.ศ. 2566		สะสมรวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	307	87.2	319	88.9	329	89.6	456	86.2	1,411	87.8
หญิง	45	12.8	40	11.1	38	10.4	73	13.8	196	12.2
รวม	352	100.0	359	100.0	367	100.0	529	100.0	1,607	100.0

ตารางที่ 3 จำนวนผู้ป่วยใช้สารเสพติดกลุ่มชาติพันธุ์ในระบบการบำบัดรักษาแบบระยะยาวอย่างต่อเนื่องตามช่วงอายุ

อายุ	พ.ศ. 2563		พ.ศ. 2564		พ.ศ. 2565		พ.ศ. 2566		สะสมรวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 30 ปี	56	15.9	58	16.2	50	13.6	52	9.8	216	13.4
31 - 45 ปี	115	32.7	123	34.3	117	31.9	158	29.9	513	31.9
46 - 60 ปี	128	36.4	124	34.5	138	37.6	220	41.6	610	37.9
สูงกว่า 60 ปี	53	15.1	54	15.0	62	16.9	99	18.7	268	16.8
รวม	352	100.0	359	100.0	367	100.0	529	100.0	1,607	100.0

ตารางที่ 4 จำนวนผู้ป่วยใช้สารเสพติดกลุ่มชาติพันธุ์ในระบบการบำบัดรักษาแบบระยะยาวอย่างต่อเนื่องจำแนกตามความถี่ในการเข้ารับบริการ

ความถี่ในการเข้ารับบริการ	พ.ศ. 2563		พ.ศ. 2564		พ.ศ. 2565		พ.ศ. 2566		สะสมรวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1 - 2 เดือน/ครั้ง	36	10.2	39	10.9	13	3.5	217	41.0	305	19.0
1 - 2 สัปดาห์/ครั้ง	127	36.1	40	11.1	89	24.3	312	59.0	568	35.3
1 - 3 วัน/ครั้ง	189	53.7	280	78.0	265	72.2	-	-	734	45.7
รวม	352	100.0	359	100.0	367	100.0	529	100.0	1,607	100.0

จากตารางที่ 2 – 4 พบว่า ผู้ป่วยใช้สารเสพติด กลุ่มชาติพันธุ์ในระบบการบำบัดรักษาแบบระยะยาวอย่างต่อเนื่องของโรงพยาบาลแม่ฟ้าหลวงจังหวัดเชียงราย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563 – 2566 มีจำนวนสะสมทั้งสิ้น 1,607 ราย แบ่งเป็นปี พ.ศ. 2563 จำนวน 352 ราย ปี พ.ศ. 2564 จำนวน 359 ราย ปี พ.ศ. 2565 จำนวน 367 ราย และปี พ.ศ. 2566 จำนวน 529 ราย โดยจะเห็นได้ว่า จำนวนผู้ป่วยมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นในขณะเดียวกันก็ไม่มีการคงอยู่ในระบบเพิ่มขึ้นเช่นกัน คิดเป็นร้อยละ 50.0 จากจำนวนผู้ป่วยทั้งหมด เมื่อทำการพิจารณาตามรายละเอียดส่วนบุคคล พบว่า ผู้ป่วยส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 87.8 มีอายุอยู่ในช่วง 46 – 60 ปี ร้อยละ 37.9 และมีการเข้ารับบริการแบบรายวัน คิดเป็นร้อยละ 45.7

สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาอัตราการคงอยู่ในระบบการบำบัดรักษาแบบระยะยาวอย่างต่อเนื่องของผู้ป่วยใช้สารเสพติดกลุ่มชาติพันธุ์ โรงพยาบาลแม่ฟ้าหลวงจังหวัดเชียงราย พบว่า ผู้ป่วยใช้สารเสพติดกลุ่มชาติพันธุ์ในระบบการบำบัดรักษาแบบระยะยาวอย่างต่อเนื่องของโรงพยาบาลแม่ฟ้าหลวงจังหวัดเชียงราย ในช่วงปี พ.ศ. 2563 – 2566 มีทั้งหมดจำนวน 2,232 ราย เมื่อจำแนกเป็นมีผู้ป่วยคงอยู่ในระบบระยะยาวอย่างต่อเนื่องที่มากกว่า 5 ปี มีมากถึงร้อยละ 72 ซึ่งผู้ป่วยส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุอยู่ช่วงระหว่าง 46 – 60 ปี และมีความถี่ในการเข้ารับบริการ 1 - 3 วันต่อสัปดาห์มากที่สุด และเมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนการเพิ่มขึ้น พบว่า จำนวนผู้ป่วยมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น คิดเป็นร้อยละ 50 ในปี พ.ศ. 2566 ในขณะเดียวกันก็ไม่มีการคงอยู่ในระบบเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 1.53 ต่อปี

อภิปรายผลการศึกษา

จากการศึกษา พบว่า สัดส่วนของผู้ป่วยใช้สารเสพติดกลุ่มชาติพันธุ์ โรงพยาบาลแม่ฟ้าหลวงจังหวัดเชียงราย ส่วนใหญ่อยู่ในระบบการบำบัดรักษาแบบระยะยาวอย่างต่อเนื่องมากกว่าผู้ป่วยที่ออกจากระบบ ทำให้เห็นว่าผู้ป่วยส่วนใหญ่มีความตั้งใจในการเลิกเสพยาเนื่องจากผู้ป่วยใช้สารเสพติดกลุ่มชาติพันธุ์ในระบบการบำบัดรักษาของโรงพยาบาลแม่ฟ้าหลวงจังหวัดเชียงรายทั้งหมดเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งส่วนใหญ่ขาดการประกอบอาชีพและมีรายได้ที่แน่นอน ผสานกับ

บริบทของพื้นที่ที่อยู่อาศัยมีระยะทางที่ห่างไกลจากโรงพยาบาลพอสมควรทำให้การเดินทางเพื่อเข้ารับบริการกับโรงพยาบาลในแต่ละครั้งไม่สะดวก มีค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาก และขาดการสนับสนุนจากครอบครัวเนื่องจากสมาชิกครอบครัวต่างต้องทำงานประกอบอาชีพ โดยส่วนใหญ่เป็นอาชีพรับจ้าง ทำให้ขาดการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนให้ผู้ป่วยเข้ารับการรักษาอย่างต่อเนื่อง หากแต่ตัวผู้ป่วยเองมีความตระหนักและตั้งใจเพื่อเข้ารับรักษาอย่างต่อเนื่องด้วยตนเอง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะแม้ในระบบการบำบัดรักษาผู้ป่วยยาเสพติดนั้น ต้องใช้ระยะเวลาในการติดตามการรักษาอย่างต่อเนื่องยาวนาน หากแม้ผู้ป่วยยาเสพติดเข้ารับการรักษาครบตามเกณฑ์ ผู้ป่วยย่อมมีสุขภาพร่างกายและจิตใจที่ดีแข็งแรง ได้รับการยอมรับจากครอบครัวและสังคม ตลอดจนมีความพร้อมต่อการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติ ในขณะเดียวกันหากผู้ป่วยยาเสพติดได้รับการบำบัดรักษาไม่ครบตามเกณฑ์การรักษาที่กำหนดไว้ ย่อมส่งผลต่อปัญหาสุขภาพกายและจิตของผู้ป่วย รวมทั้งผู้ป่วยอาจกลับมาเสพยาเสพติดได้อีกครั้ง เช่นเดียวกับการศึกษาของกฤต กุลบุตรดี และคณะ⁵ (2566) ทำการศึกษาผลของโปรแกรมการบำบัดโดยการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนของผู้ป่วยใช้ยาและสารเสพติดที่ไม่มีโรคจิตร่วม ในเขตอำเภอสว่างวีระวงศ์ จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า กลุ่มทดลองหลังที่ได้รับการโปรแกรมฯ มีค่าเฉลี่ยความตั้งใจในการเลิกใช้ยาและสารเสพติดที่สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยกลุ่มทดลองที่ได้รับการโปรแกรมฯ มีความตั้งใจในการมารับบริการบำบัดรักษามากกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับการดูแลตามรูปแบบปกติ และการศึกษาของกัมปนาท รูปขาว⁶ (2565) ทำการศึกษาปัจจัยทำนายความตั้งใจในการเลิกยาเสพติดของผู้ผ่านการบำบัดยาเสพติดจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความตั้งใจในการเลิกยาเสพติดอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 84.40 และงานวิจัยของชลอวัฒน์ อินปา⁷ (2564) ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้ารับการรักษาครบตามเกณฑ์ของผู้ป่วยยาเสพติดในจังหวัดตาก พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้ารับการรักษาครบตามเกณฑ์ของผู้ป่วยยาเสพติด ได้แก่ ความสนใจและวิธีการรักษาด้วยเมทาโดน ในขณะที่การศึกษาของกาญจนา ภูยาธร⁸ (2564) ทำการศึกษาผลการบำบัดโดยให้สิ่งจูงใจในการ

ติดตามการรักษาผู้ป่วยยาเสพติด พบว่า จำนวนผู้มารับบริการการติดตามในช่วงเดือนที่ 1 ของกลุ่มทดลองมากกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ในการบำบัดผู้ป่วยยาเสพติดควรนำแนวคิดของการเสริมแรงโดยให้สิ่งจูงใจร่วมกับการติดตามการรักษาตามปกติของโรงพยาบาล เพื่อเป็นการจูงใจให้ผู้ป่วยยาเสพติดอยู่ในระบบการบำบัดรักษามากขึ้น และประคับประคองตนเองให้หยุดยาเสพติดยาวนานขึ้น เช่นเดียวกับการศึกษาของกนกทิพย์ พัฒผล⁹ (2565) ทำการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการสมัครใจเข้ารับการรักษาครบตามโปรแกรมของผู้ป่วยยาเสพติดในโรงพยาบาลสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการสมัครใจเข้ารับการรักษาครบตามโปรแกรมของผู้ป่วยยาเสพติดในโรงพยาบาลสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขคือ เพศ ศาสนา สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับผู้ป่วยประเทยาเสพติดหลักที่ใช้ในปัจจุบัน ผลการคัดกรองการติดยาเสพติด สาเหตุสำคัญที่ใช้ยาเสพติดครั้งแรก ผลการคัดกรองอาการทางสุขภาพจิต รูปแบบการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ และการให้ยาเพื่อบำบัดรักษา มีความสัมพันธ์กับการสมัครใจเข้ารับการรักษาครบตามโปรแกรมของผู้ป่วยยาเสพติดในโรงพยาบาลสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขและสอดคล้องกับงานวิจัยของเรืองสิทธิ์ เนตรนวลไย¹⁰ (2557) ทำการศึกษาระบบการเข้าสู่การบำบัดรักษาเพื่อเลิกใช้ยาด้วยความสมัครใจของเยาวชนไทยพบว่า วิธีการเข้าสู่การบำบัดรักษาเพื่อเลิกใช้ยาด้วยความสมัครใจของเยาวชนไทย คือ การตัดสินใจเข้าหาพ่อแม่ ยึดถือพ่อแม่เป็นหลัก การนำตัวเองเข้าสู่ศาสนาโดยการบวช และการรับรู้ถึงตัวตนถึงการไม่มีสาระในชีวิต การกลัวที่จะขาดโอกาสที่ดีในชีวิต ความก้าวหน้าและสัมพันธภาพในครอบครัวที่ดี การยอมรับฟังปัญหาการอยู่พร้อมหน้าพร้อมตาของครอบครัว เพราะครอบครัวเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด ความต้องการกำลังใจ ด้วยเหตุผลที่เยาวชนไทยมีความสงสารพ่อแม่การมีจิตสำนึกการปลูกฝังจิตสำนึกในครอบครัว และเงื่อนไขที่มีผลต่อการเลิกใช้ยาและเข้ารับการรักษา คือ การที่เยาวชนไทยได้รับการยอมรับจากบุคคลรอบข้างได้รับการยอมรับจากบุคคลที่อยู่ในสังคม มีความรู้สึก

ว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม รวมถึงบุคคลใกล้ชิดเงื่อนไขเหล่านี้ทำให้เยาวชนไทยคิดและตัดสินใจ สมัครใจเลิกใช้ยาและเข้าสู่การบำบัดรักษจนครบกระบวนการและไม่หวนกลับไปใช้ยาซ้ำอีก ส่วนแนวทางของสถานบำบัดที่ส่งเสริมให้เยาวชนเข้าสู่การบำบัดการเลิกใช้ยาด้วยความสมัครใจก็คือ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้การรักษาและผู้รับการบำบัดรักษา และการที่ผู้ป่วยเข้าใจตัวเอง การเยี่ยมผู้ป่วยความเอาใจใส่ ติดตามอย่างใกล้ชิด จริงจัง และต่อเนื่อง กระบวนการสร้างการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความคิดทัศนคติ จิตสำนึกที่ครอบคลุมทั้งภายนอกและภายใน การบำบัดทั้งร่างกายและจิตใจ การแก้ไขที่อาศัยการประสานงานกันเป็นเอกภาพของทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง และเงื่อนไขจากการปราบปรามอย่างจริงจังของรัฐบาล เหล่านี้คือแนวทางในการปฏิบัติที่ทำให้เพิ่มจำนวนเยาวชนไทยเข้าสู่ระบบสมัครใจบำบัดรักษาเพื่อเลิกใช้ยา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา

1. จากการศึกษาพบว่า อัตราการคงอยู่ในระบบการบำบัดรักษาแบบระยะยาวอย่างต่อเนื่องของผู้ป่วยใช้สารเสพติดกลุ่มชาติพันธุ์ โรงพยาบาลแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย อยู่ที่ร้อยละ 72 และออกจากระบบร้อยละ 28 ดังนั้นเพื่อการส่งเสริมให้ผู้ป่วยใช้สารเสพติดกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งหมดคงอยู่ในระบบเพื่อทำการรักษา และสามารถกลับไปใช้ชีวิตได้อย่างปกติสุขมากขึ้นหน่วยงานควรให้ความสำคัญการศึกษาข้อมูลย้อนหลังเพื่อทำการเปรียบเทียบและหาช่องว่างของปัญหา เพื่อใช้ในการวางแผนส่งเสริมให้ผู้ป่วยยาเสพติดสามารถเข้ารับการรักษาในระบบของสถานพยาบาลได้ครบตามเกณฑ์ตลอดจนพิจารณาให้มีความสำคัญกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้ารับการรักษา อันจะช่วยให้ผู้ป่วยยาเสพติดสามารถเข้ารับการรักษาได้ครบตามเกณฑ์ตลอดจนช่วยลดปัญหาผู้ป่วยยาเสพติดรายใหม่และการกลับมาเสพยาเสพติดซ้ำอีกด้วย

2. ผู้ป่วยใช้สารเสพติดกลุ่มชาติพันธุ์และครอบครัวส่วนใหญ่เป็นผู้มีรายได้ไม่แน่นอน ซึ่งการบำบัดรักษาผู้ป่วยยาเสพติดเป็นภารกิจและการดำเนินงานที่ต้องใช้ระยะเวลายาวนานและต่อเนื่อง ดังนั้นเพื่อเป็นการส่งเสริมให้ผู้ป่วยทั้งหมด

สามารถคงอยู่ในระบบอย่างต่อเนื่องได้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้มีการบำบัดได้ในชุมชนโดนชุมชนมีส่วนร่วม ทั้งครอบครัว ผู้นำหน่วยงานราชการ ภาคเอกชน ทั้งเรื่องการบำบัดรักษารวมถึงส่งเสริมอาชีพ คุณภาพชีวิตดีขึ้น และอาจทำให้อยู่ในระบบ ไม่ Drop out หรือ Drop out น้อยลง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการศึกษาครั้งนี้มีข้อจำกัดด้วยข้อมูลทางเวชระเบียนของโรงพยาบาลเท่านั้น จึงทำให้ได้ทราบถึงข้อมูลพื้นฐานเท่านั้น ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปผู้ที่สนใจควรทำการศึกษาปัญหาและอุปสรรคของผู้ป่วยใช้สารเสพติดกลุ่มชาติพันธุ์ในการคงอยู่ในระบบการบำบัดรักษาแบบระยะยาวอย่างต่อเนื่อง
2. การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่ออัตราการคงอยู่ในระบบการบำบัดรักษาแบบระยะยาวอย่างต่อเนื่องของผู้ป่วยใช้สารเสพติดกลุ่มชาติพันธุ์
3. ควรศึกษาเชิงคุณภาพ เพื่อทำความเข้าใจถึงสาเหตุและปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้ารับการบำบัดรักษาของผู้ป่วยยาเสพติดในเชิงลึก

เอกสารอ้างอิง

1. สำนักพัฒนาและรับรองคุณภาพสถานพยาบาลยาเสพติด. คู่มือการดำเนินงานตามข้อกำหนดและเกณฑ์ มาตรฐาน (ฉบับปี 2560) สำหรับสถานบำบัดรักษาเสพติดที่ให้บริการผู้ป่วยยาและสารเสพติด. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2561.
2. กระทรวงสาธารณสุข. คู่มือแนวทางการดำเนินงานบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามประมวลกฎหมายยาเสพติด (ฉบับปรับปรุง) [อินเทอร์เน็ต]. 2567 [เข้าถึงเมื่อ 30 เมษายน 2567]; เข้าถึงได้จาก: https://ncmc.moph.go.th/home/upload/web_download/wpnrvt5buow00088.pdf
3. กระทรวงสาธารณสุข. ข้อมูลจังหวัดเชียงราย ข้อมูลด้านสาธารณสุขชายแดน [อินเทอร์เน็ต]. 2564 [เข้าถึงเมื่อ 30 เมษายน 2567]; เข้าถึงได้จาก: <https://epidcro.moph.go.th/cr-borderhealth/border.php>
4. กลุ่มงานจิตเวชและยาเสพติด โรงพยาบาล. ข้อมูลสถิติผู้ป่วยในโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปเพื่อการวิจัย. บันทึกข้อความ. 2567.

5. กฤต กุลบุตรดี และคณะ. ผลของโปรแกรมการบำบัดโดยการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนของผู้ป่วยใช้ยาและสารเสพติดที่ไม่มีโรคจิตร่วม ในเขตอำเภอสว่างวีระวงศ์ จังหวัดอุบลราชธานี. วารสารศูนย์อนามัยที่ 10 อุบลราชธานี 2566; 11(2): 17-29.

6. กัมปนาท รูปขาว. ปัจจัยทำนายความตั้งใจในการเลิกยาเสพติดของผู้ผ่านการบำบัดยาเสพติด จังหวัดเพชรบูรณ์ [วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต]. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร; 2565.

7. ชลวัฒน์ อินปา และพิศิษฐ์ ศรีประเสริฐ. การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้ารับการบำบัดรักษาครบตามเกณฑ์ของผู้ป่วยยาเสพติดในจังหวัดตาก. วารสารสาธารณสุขล้านนา 2564; 17(2): 91-100.

8. กาญจนา ญาธร และสุกมา แสงเดือนฉาย. ผลการบำบัดโดยให้สิ่งจูงใจในการติดตามการรักษาผู้ป่วยยาเสพติด. วารสารวิชาการสาธารณสุข 2564; 30(2): S292-S302.

9. กนกทิพย์ พัฒผล. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการสมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษาครบตามโปรแกรมของผู้ป่วยยาเสพติดในโรงพยาบาลสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. 2565.

10. เรืองสิทธิ์ เนตรนวลไย, ชีรวัฒน์ นิจนตร, สรณ ภู่ง, สุธาสิณี บุญญาพิทักษ์ และดรุณี ภูขาว. กระบวนการเข้าสู่การบำบัดรักษาเพื่อเลิกใช้ยาบ้าด้วยความสมัครใจของเยาวชนไทย. วารสารสมาคมนักวิจัย 2557; 19(2): 36-44.